

Randomizované algoritmy

I. Kolingerová

- Obsah:
1. Motivace
 2. Randomizované algoritmy
 3. Příklady
 4. Náhodná čísla
 5. Závěr

1. Motivace

Př.: Pole prvků, polovina znak „a“, polovina „b“, pořadí neznámé, najděte „a“.

Deterministicky: $n/2$ kroků v nejhorším případě (pokud napřed všechna „b“)

Randomizovaně: kontrola v náhodném pořadí, s velkou pravděpodobností najdeme „a“ brzy bez ohledu na typ vstupu (to je tzv. Las Vegas algoritmus)

Motivace

- Randomizovaný alg. může být jednodušší než deterministický při stejném nejhorším případě jako deterministický (Př.: quicksort)
- Jednoduchou determin. heuristiku s „dobrymi výsledky“ může být možné převést na algoritmus s dobrým nejhorším případem dodáním náhodnosti (př.: medián)
- Někdy náhodnost může řešit věci, kt. deterministicky nelze (problémy řešené orákulem) nebo se zdají nemožné

Motivace

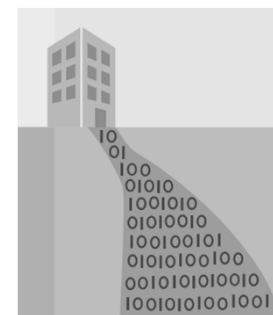
- Randomizace - vhodný nástroj pro vylepšování algoritmů, kt. mají špatný nejhorší případ a dobrý průměrný případ; nejhorší případ zůstává, ale závisí na tom, zda máme štěstí :-), ne na pořadí vstupních dat

Zvláště užitečné, pokud „zlomyslný protivník“ se snaží algoritmu podstrčit „špatný“ vstup 😊

Náhodnost všudypřítomná v kryptografii – pseudonáhodná čísla zde nelze, jsou predikovatelná, vlastně tak vznikne deterministický alg. (Zde nutný buď zdroj skutečně náhodných čísel nebo tzv. kryptograficky bezpečný generátor pseudonáh. čísel)

Další kritická aplikace – kvantové výpočty

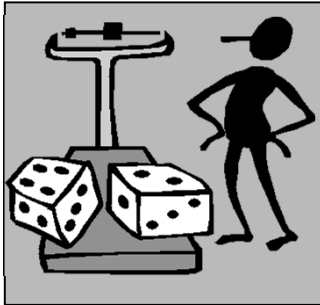
Běžné aplikace – hry, simulace, numerika (randomizovaná aproximace)

2. Randomizované algoritmy

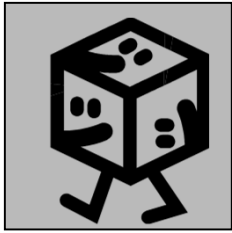

- Dělá nedeterministická, náhodná rozhodnutí
 - např. uvažuje vstupní data v náhodném pořadí, vybírá alternativu podle prahování na základě náhodného čísla apod.
- V určitém momentu dělá náhodný výběr
 - inkrementální - náhodné pořadí vkládání
 - D&C - náhodný výběr vzorku
- Obvykle jednodušší implementace, často v praxi rychlejší

- Není jasné, zda vždy možný převod randomizovaného alg. na nerandomiz. bez zhoršení výkonu
- Není znám žádný randomiz. polynomiální alg. pro NP-úplné problémy
- Existují problémy, kde znám účinný randomiz. alg., ale není znám účinný deterministický alg., a není známo, zda jde o P nebo NP problém (např. test prvočísel)
- => někdy dá velmi praktické a mnohem jednodušší řešení než deterministický

- V posledních letech velmi populární
- Někdy naopak derandomizace
- Někdy v kombinaci s přibliž. řešením pro NP-úplné problémy

Randomizované algoritmy

a) Randomizované inkrementální algoritmy

- Lineární programování
- Konstrukce různých dat.struktur (např. stromů), které nechceme vyvažovat a nechceme záviset na případném uspořádání vstup. dat

b) Rozděl a panuj

- Náhodné vzorkování
- Náhodná volba pivotu pro dělicí krok D&C

Lineární programování

$$\begin{aligned} &\text{Minimaliz. } c_1x_1 + c_2x_2 + \dots + c_dx_d \\ &\text{s omezeními} \quad b_{1,1}x_1 \dots + b_{1,d}x_d \leq b_{1,d+1} \\ &\quad b_{2,1}x_1 \dots + b_{2,d}x_d \leq b_{2,d+1} \\ &\quad \dots \\ &\quad b_{n,1}x_1 \dots + b_{n,d}x_d \leq b_{n,d+1} \end{aligned}$$

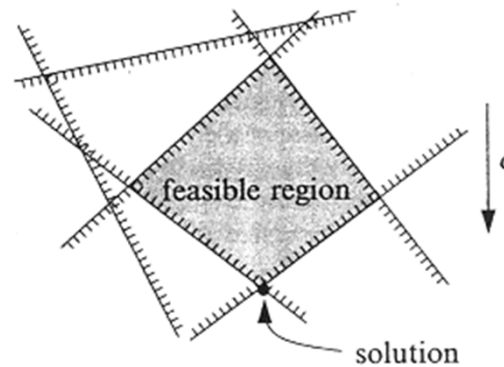
kde $c_i, b_{i,j}$ jsou reálná čísla (vstup)

Omezení - poloprostory v E^d , dosaž. oblast - průnik n poloprostorů = konvexní polyhedron

Hledáme bod v polyhedronu, kt. je extrémem ve směru specif. cenovou funkcí

Přístup vhodný pro d malé, konst. (2,3)

Lineární programování

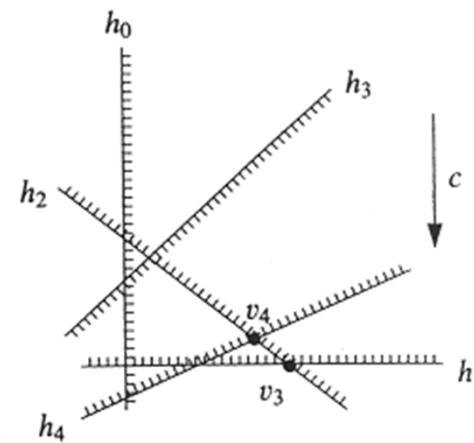
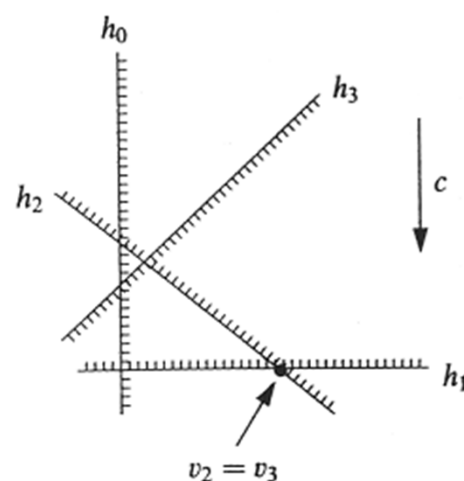

- Původní technika: Megiddo and Dyer; randomiz. verze jednodušší a lepší složitost
- Př. v 2D: transformovat na minimaliz. fce $c(x_1, x_2)$ - $> x_2$, hledáme nejnižší bod v dosaž. oblasti
- Přidat $x_1 \geq 0, x_2 \geq 0$ (\Rightarrow ohraničenost řešení)

Lineární programování

Randomiz. inkrement. vkládání: vkládání polorovin po jedné v náh. pořadí, udržuje se optimum v_i

Nově vložená polorovina h_{i+1} buď optimum nezmění nebo extrém. vrchol odřízne, nový extrém. vrchol v_{i+1} nalezneme určováním průsečíků s vkládanou přímkou - vlastně 1D lineár. programování na přímce, lineár. čas

- Složitost na 1 polorovinu: $\Pr[v_{i-1} \text{ je prvkem } h_i]O(1) + \Pr[v_{i-1} \text{ není prvkem } h_i]O(i)$, po úpravě celkově $O(1) \Rightarrow$ celkem $O(n)$ na celý problém
- Pro R^d : $O(d!n)$
 - lineární, pokud d konst.
 - výhodné, pokud d malé

Vzorkování

- Nezjišťujeme hodnotu pro každou osobu nebo množinu jednotek, ale jen pro některé
 - náhodné
 - nenáhodné
- Důvody: čas a peníze (např. potřeba trénovaných dotazujících, výrobce aut – nemůže u všech testovat odolnost proti srážce)
- Ze vzorků odhady pro celou populaci, vzorek musí být dost velký (reprezentativnost) i dost malý (použitelnost)

Náhodné vzorkování

- U všech položek stejná pravděpodobnost výběru, lze ji spočítat
- Není zkreslení vlivem výběru jednotek do vzorku
- Typy náh. vzorkování:
 - jednoduché
 - systematické
 - stratifikované
 - shlukované
 - víceúrovňové

Náhodné vzorkování

- Použití v D&C - pro dělení použita náhodně vybraná podmnožina objektů (viz quicksort)
- Často pro vyhledávací datové struktury se vzorkem velkých dat
- Užití často pro přibližná řešení na náhodném vzorku dat (např. mediány)
- Též vhodné pro paralelizaci

Jednoduché náhodné vzorkování

- Každá položka populace má stejnou šanci na zařazení do výběru
- Příklad: výběr x jmen z telefonního seznamu – očíslovat a vybrat náhodně s rovnoměrnou pravděpodobností
- Příklad: 6 čísel z 49 ve Sportce
- Jednoduché, pro malé aplikace snadné, pro velké problematické – nutno seznam všech položek a očíslovat

Systematické vzorkování

- Též "intervalové vzorkování"
- Mezi výběry interval
- 1. vybrána náhodně
- Často v průmyslu nebo obchodu
- Příklad: výběr položky z linky po 15 min. , výběr každé 20.položky, každý 10. návštěvník, každý 5.dům ...
- Chceme-li pevnou velikost vzorku: $I = N/n$ (I-interval, N-velikost populace, n-velikost vzorku); zaokrouhlit

Systematické vzorkování

- Př.: systematický vzorek 500 studentů z 10tis. na univerzitě – $I=10^4/500=20$, všem studentům čísla, poč. bod: náh. číslo 1-20, např. 9
- Vzorek: 9, 29, 49, ..., 9969, 9989
- Výhody:
 - jednodušší je vybrat 1 náh. číslo než spoustu
 - dobré rozložení v populaci
- Nevýhody:
 - počát. seznam
 - úchytky ve struktuře dat => zkreslení výsledků

Stratifikované vzorkování

- Při náh. vzorkování možnost zmeškání určité skupiny
- Sdružit populaci do skupin a vzorkovat v každé skupině
- Skupiny – strata (stát, věk, pohlaví, rodinný stav)
- Příklad: Reakce studentů univerzity na nějaké nové opatření – strata – ročníky, uvnitř každého jednoduchý náhodný nebo systematický vzorek ze studentů
- Vhodné, pokud skupiny jednoduché, dobře pozorovatelné, uvnitř skupin podobný názor
- Nutno vzít v potaz proporce skupin

Shlukované vzorkování

- Rozšíření vzorků v celé populaci někdy drahé nebo obtížné => rozdělit populaci na náhodný počet shluků, do vzorku zahrnout všechny jednotky vybraných shluků
- Z nevybraných shluků se nebere nic (odlišnost od stratif.)
- Příklad shluků: továrny, školy, geograf. oblasti
- Příklad: Zjistit v rámci celé ČR, které sporty pěstují desetiletí žáci – vybrat náhodně 100 škol v celé zemi, z těchto shluků vybrat všechny.

Shlukované vzorkování

- Výhody: redukce ceny, jednodušší, vzorek lokalizován v několika slucích
- Nevýhody: méně přesné výsledky, větší vzork. chyba než při stejném vzorku a náhod. vzorkování

Víceúrovňové vzorkování

- Jako shlukové, ale zahrnuje výběr vzorku z každého vybraného shluku (shluk se nepoužije celý)
- Výběr vzorků na nejméně 2 úrovních, v 1. zvoleny velké skupiny nebo shluky, v 2. jednotky z vybraných shluků

Př.: Volební okrsky – shluky, z nich bloky domů, domy

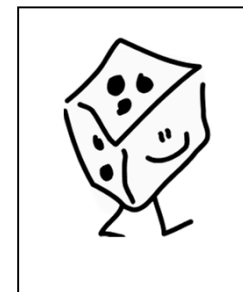
- Výhody:
 - pohodlné, ekonomické, účinné
 - nejsou nutné úplné seznamy cíl. populace – levnější
- Nevýhoda: malá přesnost díky vyšší vzork. chybě

Jiné dělení randomizovaných algoritmů

- Monte Carlo
- Las Vegas

Monte Carlo

- Vždy dostaneme odpověď, ne vždy správnou
- Typicky zde náhodnost užitá pro vedení algoritmu k řešení rychlejším způsobem s rizikem chyby
- Nelze určit, zda odpověď algoritmu je správná, ale můžeme pustit opakovaně a srovnat výsledky
- Výstup lze chápat jako náh. proměnnou

Př.: Rozhodněte, zda n je prvočíslo nebo číslo složené

Využije se hledání dělitele – hledá se a z intervalu $2 \dots n/2$ takové, že n je dělitelné a

Randomiz. algoritmus:

- vzorkuje 10 čísel z daného intervalu, podle toho odpoví

Las Vegas

- Vždy správná odpověď, ale doba běhu je náhodná
 - Náhodnost zde užita k nalezení kratší cesty ke správné odpovědi
 - Někdy selže – vybraná cesta nevede k řešení, pak nový start alg., až platné řešení
 - Složitost lze chápat jako náh. prom.
-
- LV lze změnit na MC tým, že vydá libovol. odpověď, když výpočet nestihne v určeném čase

Př.: randomizovaný quicksort

- není nutný medián
- jednodušší
- nezávislost na distribuci vstup. dat

Př. Randomizovaný quicksort
Vstup: a_1, \dots, a_n , a_i je z množiny S

function RQS (S)

if $n = 1$ **then** output (S);

else begin

Vyber i od 1 do n rovnoměrně náhodně
(stejná pravděp. výběru každého indexu);

Vytvoř $S_{<}$, $S_{=}$, $S_{>}$;

$S_{<} := [b \text{ z } S: b < a_i]$

$S_{=} := [b \text{ z } S: b = a_i]$

$S_{>} := [b \text{ z } S: b > a_i]$

Rekurzivně seřad' $S_{<}$, $S_{>}$ **end**

Výstup: $RQS(S_{<})$, $S_{=}$, $RQS(S_{>})$

Randomizovaný quicksort

- Poskytuje správný výstup
- $\Theta(n \log n)$ čas na lib. výstup s velkou pravděpodobností
- Pokud máme smůlu a vždy náhodně vybere nejmenší nebo největší prvek, je z toho Selection Sort a běží v $O(n^2)$, ale je to velmi nepravděpodobné

Př. k-tý nejmen. prvek z množiny
(percentile, quantile)

Vstup: $S = \{a_1, \dots, a_n\}$ - množina prvků, a přirozené
číslo $k \leq n$

Random_Select (S, k)

Step 1: **if** $n = 1$ **then** return a_1

else vyber i od 1 do n rovnoměrně náhodně

Step 2: $S_{<} := \{b \text{ z } S: b < a_i\}$

$S_{>} := \{b \text{ z } S: b > a_i\}$

Step 3: **if** $|S_{<}| > k-1$ **then** Random_Select ($S_{<}, k$)

else if $|S_{<}| = k-1$ **then** return a_i

else Random_Select ($S_{>}, k - |S_{<}| - 1$)

Výstup: k-tý nejmenší prvek S

(tj. $a_i: |\{b \text{ z } S: b < a_i\}| = k-1$)

obecně $|S_{=}|$

Analýza tohoto algoritmu

- Nejlep. výběr: $|S_{<}| = k-1$, ale to je řez mediánem, ten ale hledáme 😊
- Špatný výběr: $|S_{<}| \ll$ nebo $|S_{<}| \gg$, vede na $\theta(n^2)$ - nepravděpodobné
- Rozumný výběr: $|S_{<}| \approx |S_{>}|$
- V průměru: dobrý pivot je cca 25 až 75% percentile; taková hodnota má $p=0.5$ a srazí velikost pole na $\frac{3}{4}$

=> $O(n)$ pro libovolný vstup

Monte Carlo algoritmy

- S jednostrannou chybou – pouze pro rozhodovací problémy, neřekne 'ano', pokud vstup nemá požad. vlastnost, smí někdy říci 'ne', i když vstup tuto vlastnost má – velmi praktické, někdy drastická redukce složitosti oproti determin. alg.
- S oboustrannou chybou – nechat alg. běžet t-krát a vzít převažující výsledek
- S neohraničenou chybou – obecný rand. alg., může potřebovat exponenciální počet běhů pro podstatný nárůst pravděp. úspěchu

3. Příklady

Praktický dotaz: Jak zajistíte náhodné pořadí zpracování prvků v poli, ale zpracování všech?

Praktický dotaz: Jak zajistíte náhodné pořadí zpracování prvků v poli, ale zpracování všech?

Naplňovat pomocné pole všemi indexy
„Hodněkrát“ prohodit dvojice prvků tohoto pole

Př.: Opět zloděj s batohem omezené kapacity, tentokrát nesmí otvírat krabice a už vůbec ne lámat kusy pečiva (viz cvičení)

- Zde greedy algoritmus už neposkytne přesné optimum
- Pro celočíselné velikosti položek a kapacitu batohu (tzv. integer knapsack) lze řešit přesně a efektivně dynamickým programováním
- Pokud kapacita moc velká, lze řešit celočíselným programováním nebo backtrackingem
- Obecná formulace bez různých omezení: NP-úplný, ale „snadný“ těžký problém

Př.: Vylepšení řešení integer knapsack problému
randomizací

Napřed greedy algoritmus pro nalezení počát. řešení,
pak randomiz. alg. pro jeho vylepšení

Náhodně vybranou položku odstraníme z batohu,
nahradíme jinými položkami (lze je vybrat stejným
greedy alg.), pokud je řešení lepší, vezmeme je,
pokud ne, necháme staré

Opakujeme předchozí krok podle potřeby (např. až v k
pokusech nenastane zlepšení)

Patrně nedostaneme optimum, ale můžeme vylepšit
původní řešení

Příklady

Př.: Hra s nulovým součtem pro 2 osoby

Red vybere řádku a zároveň Blue sloupec

Odpovídající prvek v matici je suma, kterou R dostane od B

Opakuje se podle libosti

		Blue			
Red		25	3	-14	-8
		-9	12	-6	5
		7	-8	-16	7
		3	0	8	-2

Nejlepší strategie: hrát nepredikovatelně, tj. náhodně, to ale neznamená „rovné pravděpodobnosti“, např. B asi nezvolí 0-tý sloupec příliš často

Randomiz. alg. pro aproximaci strategie

Hra

Počát. předpokl.: každý hráč každý řádek/sloupec vybral 1x, (1:1:1:1)

Podle tohoto skóre náhodně vybereme tah pro R, např. řádek 0 (25,3,-14,-8)

Red

Blue

25	3	-14	-8
-9	12	-6	5
7	-8	-16	7
3	0	8	-2

Nejlepší tah pro B by byl sloupec 2 (-14), takže změníme skóre B na (1:1:2:1)

Na základě tohoto skóre vybereme tah pro B (např. sloupec 1: (3,12,-8,0))

Hra

Nejlepší tah pro R by byl ř.1 (12),
takže změníme R skóre na (1:2:1:1)

Pokračujeme několik set tahů

		Blue			
Red	25	3	-14	-8	
	-9	12	-6	5	
	7	-8	-16	7	
	3	0	8	-2	

Hra

Příklad náhodné hry:

Start s 2x (1:1:1:1)

R náhodně vybere 0, takže B vybere 2

Zatím je optimální strategie:

R (1:1:1:1), B(1:1:2:1)

		Blue			
		25	3	-14	-8
Red	-9	-9	12	-6	5
	7	7	-8	-16	7
	3	3	0	8	-2

Hra

B náhodně vybere 1, takže R vybere 1

Zatím je optimální strategie:

R (1:2:1:1), B(1:1:2:1)

		Blue			
Red	25	3	-14	-8	
	-9	12	-6	5	
	7	-8	-16	7	
	3	0	8	-2	

Hra

R náhodně vybere 1, takže B vybere 0

Zatím je optimální strategie:

R (1:2:1:1), B(2:1:2:1)

		Blue			
Red	25	3	-14	-8	
	-9	12	-6	5	
	7	-8	-16	7	
	3	0	8	-2	

Hra

B náhodně vybere 1, takže R vybere 1

Zatím je optimální strategie:

R (1:3:1:1), B(2:1:2:1)

		Blue			
Red	25	3	-14	-8	
	-9	12	-6	5	
	7	-8	-16	7	
	3	0	8	-2	

Hra

R náhodně vybere 1, takže B vybere 0

Zatím je optimální strategie:

R (1:3:1:1), B(3:1:2:1)

		Blue			
Red	25	3	-14	-8	
	-9	12	-6	5	
	7	-8	-16	7	
	3	0	8	-2	

Hra

B náhodně vybere 2, takže R vybere 3

Zatím je optimální strategie:

R (1:3:1:2), B(3:1:2:1)

		Blue			
Red	25	3	-14	-8	
	-9	12	-6	5	
	7	-8	-16	7	
	3	0	8	-2	

Hra

Shrnutí náhodné hry:

		Blue			
R0, B2, B1, R1, R1, B0, B1, R1, R1, B0, B2, R3 vedlo na zatím optimální strategii R (1:3:1:2), B(3:1:2:1)		25	3	-14	-8
		-9	12	-6	5
	Red	7	-8	-16	7
		3	0	8	-2

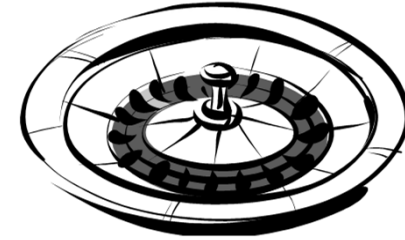
4. Náhodná čísla

- Někdy potřebujeme pro ně samotná (míchání v karetní hře), někdy v simulaci (fronty), pro vyhnutí se obtížnému matem. problému, pro náhodné vzorkování nebo pro randomiz. algoritmus
- Na determin. zařízení nelze dosáhnout úplné náhodnosti, můžeme doufat jen v pseudonáh. čísla
- Špatný generátor – vážné důsledky (viz nedávné problémy s bezpečností internetového schématu hesel – krátká perioda, takže brute-force hledání rychle vyčerpalo všechny kombinace)

- Nejčastěji lineární kongruentní generátor
$$R_n = (aR_{n-1} + c) \bmod m$$
např. pro 32b $R_0 = 0, a=1366, c=150\,889,$
 $m=714\,025$ apod.
- Hodnoty bez znalosti teorie neměnit („domácí“ vylepšení obvykle zhorší)
- Jiná neunif. rozložení: metoda přijetí-odmítnutí (ohraničíme požad. distrib. fci nebo geom. oblast do boxu, pak vybereme náh. bod p z boxu nezávislou generací x, y souřadnice, bod přijmeme, pokud je uvnitř – správné, ale pomalé)

5. Závěr

- Randomizované algoritmy jsou často experimentální – skoro jistě nedostaneme perfektní nebo optimální výsledky, ale „hezky dobré“ výsledky
- Randomizovaný algoritmus je to, co použijeme, když nevíme, co dělat jiného – měl by být v toolboxu každého programátora!

Literatura

- <http://en.wikibooks.org/wiki/Algorithms/Randomization>
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Random sample](http://en.wikipedia.org/wiki/Random_sample)
- <http://www.socialresearchmethods.net/kb/sampprob.php>
- <http://cseweb.ucsd.edu/~dasgupta/103/4a.pdf>
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Monte Carlo algorithm](http://en.wikipedia.org/wiki/Monte_Carlo_algorithm)
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Las Vegas algorithm](http://en.wikipedia.org/wiki/Las_Vegas_algorithm)